

اخلاق شریف

از نگاه قرآن و عترت

نویسنده: مجتبی ملک‌اصفهان‌ن

www.ketab.ir

ملکی اصفهانی، مجتبی، ۱۳۴۲ -

اخلاق شهروندی از نگاه قرآن و عترت / نویسنده مجتبی ملکی اصفهانی.

قم: آفاق غدیر، ۱۳۹۵.

مشخصات ظاهری: ۴۴۸ص.

وضعیت فهرست نویسی:

قرآن - اخلاق - Quran-Ethics - اخلاق اسلامی - Islamic ethics - اخلاق اجتماعی

جنبه‌های مذهبی - اسلام - Social ethics-Religious aspects-Islam

رده بندی دیویی: ۱۵۹/۲۹۷

BP ۳/۱۰۳/م ۱۳۹۵ الف ۳

شماره کتابشناسی ملی: ۴۵۰۸۵۹۸

اخلاق شهروندی

از نگاه قرآن و عترت

تألیف: مجتبی ملکی اصفهانی

ناشر: انتشارات آفاق غدیر

طرح جلد و صفحه آرایی: عبدالملک عربانی

چاپ و صحافی: باقری

نوبت چاپ: اول/ ۱۳۹۵

تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۶۵۳-۶۲-۵

قیمت: ۲۰۰۰۰ تومان

■ تلفن مرکز بخش: ۰۹۱۲۷۴۷۴۸۴۴ و ۰۹۱۲۷۴۸۷۸۶۶

«حق چاپ و نسخه برداری برای مؤلف محفوظ است»

فهرست مطالب

۹	مقدمه
۱۳	فصل اول: کلیات
۱۵	اخلاق چیست؟
۱۷	آیا اخلاق قابل تغییر است؟
۱۹	تغییر اخلاق در مذاهب
۲۱	ادب
۲۶	انسان و اخلاق
۳۳	انسان و جامعه
۴۱	جایگاه اخلاق اجتماعی
۴۸	قرآن و اخلاق اجتماعی
۵۵	عوامل و بسترهای تقویت فضیلت‌های اخلاق
۷۹	فصل دوم: فضیلت‌های اخلاقی اجتماعی
۸۱	پیش‌درآمد
۸۸	ک ۱. امانت‌داری
۸۹	نمونه‌ای از امانت‌داری پیامبر ﷺ
۸۹	امانت چیست و امانت‌دار کیست؟
۹۵	امانت‌داری در آیات قرآن
۹۷	امانت‌داری در احادیث
۹۹	آثار امانت‌داری
۱۰۴	ک ۲. امر به معروف و نهی از منکر
۱۰۴	اهمیت امر به معروف و نهی از منکر
۱۱۸	شرایط امر به معروف و نهی از منکر

۱۲۱	مراتب امر به معروف و نهی از منکر.....
۱۲۵	آثار و دستاوردهای امر به معروف و نهی از منکر.....
۱۳۲	۳. تقوا.....
۱۳۲	تقوا چیست؟.....
۱۳۴	عرصه‌های تجلی تقوا.....
۱۳۵	مراحل و مراتب تقوا.....
۱۴۱	عوامل مؤثر بر تقوا.....
۱۴۶	آثار و دستاوردهای تقوا.....
۱۵۳	دستاوردهای جامعه با تقوا.....
۱۵۵	۴. تواضع و فروتنی.....
۱۵۵	ارزش و اهمیت تواضع.....
۱۶۴	مراتب تواضع.....
۱۷۲	آثار و دستاوردهای تواضع.....
۱۷۶	نشانه‌های تواضع.....
۱۸۵	حد تواضع.....
۱۸۹	شیوه‌های کسب تواضع.....
۱۹۱	۵. حسن خلق (خوش اخلاقی).....
۱۹۲	اهمیت خوش اخلاقی.....
۱۹۶	حد خوش اخلاقی.....
۱۹۷	آثار خوش اخلاقی.....
۲۰۳	چگونه خوش اخلاق باشیم؟.....
۲۰۵	۶. سخاوت و بخشندگی.....
۲۰۷	تفاوت میان «سخاوت» و «جود».....
۲۰۸	اهمیت جود و بخشش.....
۲۱۸	آثار و دستاوردهای سخاوت.....
۲۲۸	آفت‌های سخاوت.....

۲۳۲.....	۷. صبر و بردباری.....
۲۳۳.....	ضرورت بردباری.....
۲۳۷.....	اهمیت صبر و بردباری در آیات قرآن و احادیث.....
۲۴۲.....	اقسام بردباری.....
۲۵۱.....	آثار و دستاوردهای شکیبایی.....
۲۵۹.....	حد و اندازه شکیبایی.....
۲۶۲.....	راه‌های تقویت صبر و بردباری.....
۲۶۵.....	۸. صفا و خیرخواهی.....
۲۶۷.....	اهمیت و جایگاه خیرخواهی.....
۲۷۸.....	اهمیت خیرخواهی در قرآن و احادیث.....
۲۸۳.....	آداب و شرایط خیرخواهی.....
۲۹۰.....	آثار خیرخواهی.....
۲۹۵.....	۹. عدالت.....
۲۹۹.....	عدالت و مساوات.....
۳۰۴.....	ارزش و اهمیت عدالت.....
۳۰۹.....	اهمیت عدالت در قرآن و روایات.....
۳۱۶.....	حقیقت عدالت.....
۳۱۷.....	اقسام عدالت.....
۳۴۱.....	آثار عدالت اجتماعی.....
۳۴۵.....	۱۰. عفت و پاکدامنی.....
۳۴۵.....	«عفاف» چیست؟.....
۳۵۱.....	اهمیت عفت.....
۳۵۵.....	رابطه بین عفت، حیا و تقوا.....
۳۵۶.....	پاکدامنی در آیات قرآن.....
۳۶۱.....	عفت و پاکدامنی در روایات.....
۳۶۸.....	شبهت پرستی.....
۳۷۳.....	شبهت پرستی و آفات آن در روایات.....

۳۸۱	آثار عفت و پاکدامنی.....
۳۸۸	راه‌های ترویج عفاف.....
۳۹۲	ک ۱۱. مروت.....
۴۰۰	معنای مروت.....
۴۰۰	مروت در احادیث.....
۴۰۳	ارکان مروت.....
۴۰۴	حقیقت مروت.....
۴۰۵	شبه مروت.....
۴۰۵	فوائد نظام مروت.....
۴۰۶	کمال مروت.....
۴۰۸	میزان مروت.....
۴۰۸	نشانه‌های مروت.....
۴۰۹	وزن مروت.....
۴۰۹	اقسام مروت.....
۴۱۰	آثار و دستاوردهای مروت.....
۴۱۰	آفات مروت.....
۴۱۱	ک ۱۲. وفای به عهد.....
۴۱۱	اهمیت وفای به عهد و پیمان.....
۴۱۵	وفای به عهد در آیات قرآن.....
۴۱۷	وفاداری در آینه احادیث.....
۴۲۰	اقسام وفاداری.....
۴۲۵	اسوه‌های وفاداری.....
۴۲۹	دستاوردهای وفاداری.....
۴۳۰	پیامدهای منفی پیمان شکنی.....
۴۳۳	آسیب شناسی وفاداری.....
۴۳۵	فهرست منابع.....

بسم الله الرحمن الرحيم

ای نام تو دیباچه، مجموعه جان‌ها حمد تو طراوت ده گلزار بیان‌ها

مقدمه

حمد و ستایش آفریدگار بی‌همتای را سزد که «آفرینش نظام‌مند و هدف‌مند عالم هستی و فرمان‌بری بی‌چون و پیرایه همه موجودات»، [آل عمران: ۸۳] جلوه‌ای از علم و قدرت بی‌انتهای او به شمار می‌رود. خداوندی که «نوع انسان را برای جانشینی خود در روی زمین برگزید» [البقره: ۲]؛ و برای رسیدن به این جایگاه، «هر آنچه را در زمین و آسمان بود، به خداوندی در آورد» [الجاثیه: ۱۳]؛ شالوده انسان را بر پایه «خداشناسی و خداپرستی بنیان نهاد» [الروم: ۳۰]؛ بذره‌های انسانیت را در وجودش به ودیعه گذارد و «کلید این گنجینه را در اختیار او قرار داد» [البقره: ۳۱]؛ تا با اراده و اختیار خود، آن‌ها را بارور نماید؛ و بدین سبب، او را «مفتخر به تاج کرامت نمود» [الاسراء: ۷۰]؛ و کسانی را که از این آزمون سربلند بیروم آیند بشارت داد که: «تو ای روح آرام‌یافته! به سوی پروردگارت بازگرد در حالی که هم تو از او خشنودی و هم او از تو خشنود است، پس در سلک بندگانم درآی، و در بهشتم وارد شوا» [الفجر: ۲۷-۳۰]

خداوندی که مصداق اتم و اکمل «عبدالله» و «خلیفه‌الله»، حضرت محمد بن عبدالله ﷺ را که در وصفش فرمود: «وَإِنَّكَ لَعَلَى خُلُقٍ عَظِيمٍ» [القلم: ۴]، به پیامبری برانگیخت تا «هدایت‌گر انسان در سیر الی‌الله باشد» [الأحزاب: ۴۵]. پروردگاری که با انتصاب جانشینان معصوم برای پیامبر ﷺ، دین را کامل و حجت را بر همگان تمام و بدخواهان را مأیوس نمود:

«الْيَوْمَ يَنْسُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ دِينِكُمْ فَلَا تَخْشَوْهُمْ وَاخْشَوِ الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتِمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا» [المائدة: ۳].
دین اسلام مجموعه‌ای از برنامه‌ها، احکام و دستورات برای بیان و سامان دادن به حقوق و تالیف انسان با هدف تأمین سعادت و خوش‌بختی حقیقی وی در دنیا و آخرت است.
در شیوه تربیتی اسلام، اخلاق جایگاهی ویژه دارد. اصلی‌ترین و محکم‌ترین پشتوانه دین در بسط، ترویج و عمل به نیکی‌ها، اخلاق متکی بر توحید و یکتاپرستی است.

زیبایی‌های اخلاقی، در دو جنبه فردی و اجتماعی چهره می‌گشاید اما به دلیل اجتماعی بودن انسان، اخلاق اجتماعی از اهمیت افزون برخوردار است. اخلاق اجتماعی یعنی آن اصول و ارزش‌هایی که رعایت آنها در تعامل انسان با دیگران، منجر به شکل‌گیری امت اسلامی و زمینه‌ساز تمدن اسلامی خواهد شد.
اگرچه در عصر حاضر، اخلاق گم‌شده جامعه است اما به حکم عقل و شرع، هیچ‌گاه نباید از تلاش و کوشش برای بسط و تحکیم فضیلت‌های اخلاقی دست برداشت:

آب دریا را اگر نتوان کشید هم به قدر تشنگی باید چشید
این مهم، نگارنده را بر آن داشت تا با استعانت از درگاه قادر متعال و توسل به معصومین علیهم‌السلام، به فراخور بضاعت ناچیز خود، تعدادی از مهم‌ترین اصول

اخلاق اجتماعی را با استفاده از آیات قرآن و احادیث معصومین علیهم السلام، با زبانی ساده و روان معرفی نماید. امید آن که مورد قبول خداوند عزوجل و خشنودی حضرت حجّت بن الحسن العسکری علیه السلام قرار گیرد.

از همه عزیزانی که در تألیف، چاپ و نشر این نوشته سهیم و مؤثر بوده‌اند صمیمانه تشکر می‌نمایم. لازم به ذکر است که جست‌وجوی بخش عمده آیات، تفاسیر و احادیث، با استفاده از نرم افزارهای تولید مرکز وزین تحقیقات کامپیوتری بنام اسلامی، استخراج گردیده است.

در این مجال، گواهی می‌دارم یاد و خاطره مرحوم آیت‌الله سید محمد باقر موحد ابطحی اصدغانی را که در طی قریب بیست سال حضور در مؤسسه امام مهدی علیه السلام و معاشرت با این مردم بزرگ، بخصوص از اخلاق و منش اخلاقی ایشان، بهره‌های فراوان بردم و رحمت و رضوان الهی بر روح مطهر وی که یک عمر خالصانه در نشر و ترویج ملامت قرآن و اعمل بیت علیه السلام مجاهدت نمود.

بدون تردید اثر حاضر نیز همانند هر اثر دیگر بدید آمده از فکر بشر غیر معصوم، خالی از نقص و کاستی نیست. از عموم خوانندگان محترم تقاضا دارم بر مؤلف منت نهاده و با انتقاد و پیشنهاد خود، وی را در رشد و تکامل امکانی کتاب یاری نمایند. و ما توفیقی الا بالله علیه توکلت و الیه ارجع.

مجتبی ملکی اصفهانی

مؤسسه امام مهدی علیه السلام / شهر مقدّس قم

۲۳ شعبان المعظم ۱۴۳۷ ه.ق / مصادف با ۱۰ خرداد ۱۳۹۵ ه.ش